

УДК 378.147.016:81'243

Т. Г. Гуковська,
кандидат педагогічних наук, доцент
(Східноукраїнський національний університет імені В. Даля, Луганськ)
i_vitr@ukr.net

ШЛЯХИ ДО МОТИВАЦІЇ

У статті на основі аналізу наукової літератури та практичних досліджень розглянуто шляхи до мотивації при викладанні та вивченні мови. Мотивація вважається найбільш впливовим фактором у практиці викладання іноземної мови. Мотивація повинна бути різноманітною, гнучкою та ставити студента у центр процесу навчання. Сьогодні у зв'язку з глобалізацією життя, все більше людей вивчають іноземні мови. Якщо вони починають вивчати іноземну мову завдяки спонтанній особистій мотивації, задача викладача доволі проста. Якщо вивчення іноземної мови є вимогою освіти, викладачі часто стикаються з проблемою мотивування студентів до навчання. Нами запропоновано шість підходів до мотивації, які можуть стати на допомозі викладачам у вирішенні цієї задачі та відкрити перспективи мотивації.

Ключові слова: мотивація, зв'язок, явище, процес навчання, стратегія мотивації, прагматизм, спонтанна мотивація, комунікативність.

Постановка проблеми. Допомогти студентам відчувати їх особливу роль у опануванні іноземною мовою є основною метою та піклуванням викладача. Мотивація відіграє значну роль у залученні студентів до вивчення іноземної мови та є рушійною силою, що сприяє успіху навчання.

Перш, ніж мотивувати студентів до вивчення іноземної мови, доцільно визначити який чинник є найбільш впливовим в тій чи іншій групі студентів. Так треба брати до уваги зацікавленість культурою країни, мову якої вивчають, сподівання, можливість застосування творчого підходу до вивчення мови, прагматизм та можливість розвитку комунікативних навичок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Єдина річ з якою згодні всі викладачі іноземної мови та фахівці, які вивчають проблеми мотивації Z. Dornyei, Martin Covington, R. Gardner, W. Lambert, С. Пасов, Я. Колкер О. Тарнопольський це те, що мотивація відіграє важливу і можливо найбільш рішучу роль у викладанні та вивченні іноземної мови. Якщо студенти мотивовані, це надає шансів, що вони будуть вивчати мову якої викладачі навчають їх. Також можливо, що викладач відчує, що його підготовка та зусилля при викладанні іноземної мови були не марними. Протилежне також можливе. Якщо студенти не мотивовані викладання та вивчення будуть важкими, а результати невтішними і для студентів і для викладача. Маючи це на увазі, питання щодо мотивації студентів є нагальним та фундаментальним для викладача.

Провідні вчені такі, як Z. Dornyei, Martin Covington підкреслюють "мотивацію як концепцію тяжіння легше описати (з точки зору виходу та очевидного впливу), ніж визначити" [1: 156].

Формулювання цілей статті та постановка проблеми. Статтю присвячено розгляду шляхів мотивації при вивченні іноземної мови та надано зразки завдань, що можуть мотивувати студентів до вивчення іноземної мови. Мотивація передбачає участь студентів у пошуку персонально-значущих мотивів вивчення мови. В статті розглядаються шість підходів до мотивування, які враховують сподівання, вираження особистості, культуру, можливості творчого розвитку, комунікативність та прагматизм. Також припускається, що мотивація повинна отримувати сильніше та більш чітко означене сприйняття мети вивчення. Це потребує розвитку так званої "методології мотивації". З погляду на це, мотивація передбачає участь студентів у пошуку персонально-значущих мотивів вивчення мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мотивація відіграє значну роль у викладанні іноземної мови. Ми пропонуємо розглядати мотивацію як "конектор". Пропонується застосовувати шість підходів до мотивування студентів, які вивчають іноземну мову. Ці шляхи пов'язані з: підходами та сподіваннями; вираженням особистості; культурою та зацікавленістю; творчим підходом та комунікативністю; прагматичністю та вивченням іноземної мови як інтелектуальної гри. Кожен із цих шляхів до мотивації пов'язаний із специфічним підходом до викладання іноземної мови з метою використання особистого підходу до задоволення особистих потреб студентів.

Щоб допомогти студентам пов'язати процес вивчення іноземної мови з їх наступними потребами, передусім, ми повинні зрозуміти що студенти вкладають в процес вивчення іноземної мови, враховуючи їх відношення, інтереси, цілі та насагу, а також, що в дійсності означає для них вивчення іноземної мови. На цьому підґрунті, можливо визначити, які стратегії мотивації найбільш вірогідно допоможуть студентам співвіднести вивчення мови з їх особистими потребами. Такі стратегії різноманітні з тієї простої причини, що студенти – це особистості, які опановують іноземною мовою по-різному. Мотивація – це явище, зосереджене на студенті. Тому, ми пропонуємо шість підходів до мотивації, кожен з яких становить більш менш різноманітні перспективи викладання та вивчення іноземної мови. Давайте розглянемо перспективи мотивації більш детально, маючи на увазі окреслення більш широкого

різноманіття видів завдань, зразків завдань, націлених на розвиток окремих мовленнєвих навичок. У статті розглядається кожен із підходів і надаються зразки завдань, що допомагають ширше розкрити мотиваційний потенціал. **Мета статті** – надати дискретний та керований ряд опцій, що можуть застосовуватися при мотивуванні студентів.

Відношення та сподівання, з яким студенти починають вивчати іноземну мову, впливають на їх подальшу роботу над вивченням мови. Якщо студенти сподіваються, що вивчення мови це цікаве, корисне та досяжне завдання, існує впевненість, що вони будуть ставитися до вивчення мови сумлінно. Негативне відношення та невіра щодо перспектив вивчення, навпаки, можуть стати на заваді, бо студент розмірковує "я не маю хисту до вивчення мови", або "англійська мова важка, в ній так багато виключень, що я ніколи їх не запам'ятаю". Такий підхід може стати демотивуючим. Тому основою стратегії мотивації має стати допомога студентам розвинути реалістичне та позитивне ставлення до вивчення мови. Основою розвитку позитивного ставлення до вивчення іноземної мови взагалі та створення специфічного відношення до навчання має стати віра студента в те, що він робить добре. Для цього, працюючи індивідуально, студенти визначають самостійно, в яких видах діяльності вони відчують себе впевнено та відчують задоволення від виконання таких завдань. Далі, працюючи у групах з трьох-чотирьох студентів, вони обмінюються поглядами на виконання тих чи інших завдань. На цьому підґрунті кожна група намагається вирішити, як використати їх підходи до вивчення мови, маючи на меті практичні цілі, які стосуються того, що вони можуть робити ефективно при вивченні іноземної мови. Викладач робить нотатки та пропонує студентам усіх груп обґрунтувати запропоновані види діяльності. Можливість позитивно оцінити свою особисту спроможність вивчити іноземну мову є важливим мотиватором.

Більшість студентів отримує задоволення від обговорення, вивчення та опису тем та предметів, які їх цікавлять, або відносяться особисто до них. Дійсно, кожен студент має особисту зацікавленість у збиранні марок, дайвінгу, вивченні історії та інше. З точки зору вивчення іноземної мови ця зацікавленість може стати важливим джерелом мотивації. Особисте враження, таким чином, це шлях до мотивації, який враховує використання видів діяльності, які надають студентам можливість бути собою у процесі вивчення іноземної мови, працюючи з предметами, які їх цікавлять та є важливими для них. Такі теми включають особисті інтереси та хобі. Коло потенціальних видів діяльності дуже широке. Наприклад, більшість студентів вважає важливою тему "Новини". Цей вид діяльності надає студентам можливість обрати та презентувати новину, яку вони вважають найбільш важливою новиною тижня. Це може бути новина міжнародного, національного або місцевого рівня. Такий вид активності може бути використаний щотижнево. Одна група студентів є відповідальною за підготовку та презентацію новин. Презентація має бути розрахована на 10-15 хвилин із наданням часу на питання наприкінці презентації. Доцільно встановити базовий формат – назва, більш детальна розповідь двох-трьох новин, щоб студенти мали змогу зосередитися на окремих новинах, які є найбільш цікавими для них із усього набору новин.

Щоб надати студентам можливість висловитися з теми, яка є більш цікавою для них, можна застосувати таку вправу як "куточок спікера". Кожному студенту надається 5-10 хвилин на презентацію своєї теми. Інші студенти ставлять запитання, маючи на меті виявити якомога більше деталей із теми презентації. Виконуючи такі завдання, студенти мають можливість висловити особисте ставлення до проблем. Окрім безпосередньо мотиваційної цінності, діяльність, пов'язана з висловленням особистого відношення, надає можливість викладачу виявити більш цікаві для студентів теми і використовувати їх при відборі матеріалів для вивчення мови. Також, це надає студентам можливість впливати на процес вивчення мови, що є додатковим джерелом мотивації.

Вивчення іноземної мови дає можливість ознайомитися з культурою країни, мову якої вивчають студенти. Як люди цієї країни живуть, як висловлюють свої думки. Таким чином, вивчення іноземної мови може надати відчуття належності до цієї країни. Завдання, що мають відношення до культури країни можуть відкрити нові горизонти та стимулювати цікавість студентів та стати внеском у процес мотивації. Щоб стимулювати студентів до вивчення географічної та туристичної інформації про країну, мова якої вивчається, студенти проводять дослідження, маючи на меті знайти місця або країни, де вони можуть провести свої канікули або жити, маючи можливість використати знання мови. Цей вид діяльності передбачає використання інтернет-пошуку. Викладач може запропонувати певні сайти для перегляду. Або викладач пропонує студентам добірку мап та матеріалів. Студенти роблять попередній вибір, а потім працюють у групах, щоб обґрунтувати свій вибір та звести його до певного міста або локації. Наприкінці студенти презентують свій вибір, окреслюючи його переваги.

Щоб залучити студентів до вивчення культури країни, мову якої вони вивчають, студентам пропонують знайти цікаві аспекти культури – національні традиції, блюда місцевої кухні, видатні особистості, історичні події та таке інше. Працюючи індивідуально, або в малих групах, студенти досліджують окремі аспекти культури, використовуючи Інтернет, засоби масової інформації, довідники. Пізніше вони презентують результати своїх досліджень. Цей вид діяльності є популярним у студентів і викладач має можливість організовувати такі презентації із поглядом на теми, які вивчаються.

Творчість та комунікація. Творчість студентів та бажання поділитися своїми думками з іншими надає багато можливостей для розвитку мотивації вивчення іноземної мови. Для деяких студентів вивчення іноземної мови має значущий соціальний компонент. Такі студенти активно шукають можливості використати свою творчість та поділитися своїми думками з одногрупниками. Для інших студентів вивчення іноземної мови це обов'язок. І коли їм надається можливість виявити особисту творчість, це може привести до їх більш щільного залучення до вивчення іноземної мови. Цей вид діяльності пов'язаний з творчістю студентів та їх бажанням поділитися думками з іншими студентами, і таким чином, може відіграти важливу роль у мотивації. Види завдань, які можуть бути використані, практично необмежені. Ми можемо запропонувати деякі.

Щоб надати студентам можливість виявити їх особливу творчість та уяву відповідним завданням може стати розповідь про канікули, місце проживання та таке інше. Під "відповідним", ми маємо на увазі, теми, які цікавлять студентів групи. Це може бути щось "серйозне", від ідеального суспільства, або щось легке, таке як ідеальні канікули, ідеальний дім, ідеальний партнер. Студенти працюють індивідуально, або парами та презентують свої думки групі. При цьому студенти повинні довести обґрунтованість свого вибору. Щоб підвести підсумок, викладач може запропонувати виявити спільні тренди, які мають місце у різних презентаціях.

Щоб надати студентам можливість висловити свої думки та сподівання в уявному світі, студенти описують, щоб вони зробили, маючи достатньо грошей, часу та можливостей. Цей вид завдань ґрунтується на індивідуальній роботі, але початкова фаза "мозкової атаки" на рівні групи може бути доцільною з точки зору вибору ідей та відповідного вокабуляру. Студенти розмірковують над тим, що вони можуть зробити та презентують свої проекти групі.

Прагматичність. "Чому я вивчаю англійську мову?" або "Чому я виконую цю вправу?". Ці питання наші студенти можуть поставити на протязі курсу вивчення іноземної мови. Відповіді, які ми можемо надати, можуть вплинути як на відношення студентів до виконання певних завдань, так і на їх подальшу мотивацію для вивчення іноземної мови. Однією із відповідей на ці питання може бути те, що мова може стати їм на допомогу при задоволенні їх потреб – заказ у ресторані, пошук інформації в Інтернеті, користування телефонним зв'язком на виробництві і таке інше. Мають студенти спонтанну мотивацію для вивчення іноземної мови чи ні, усвідомлення значення прагматизму того чим вони займаються при вивченні іноземної мови може стати шляхом до мотивації.

Працюючи усією групою, студенти розробляють бізнесові програми, які охоплюють вибір місця знаходження підприємства, країни, перспектив та партнерів. Потім студенти розподіляються на групи, які досліджують різні існуючі можливості – географічне положення, транспортні можливості, наявність партнерів. Як тільки дослідження є закінченим, кожна група презентує свій проект, обґрунтовуючи його переваги.

Інтелектуальна гра. Треба тільки приділити увагу кількості людей, що вирішують кросворди, або грають в інші словникові ігри, щоб зрозуміти, яка кількість людей одержує задоволення від гри з мовою. Крім того, індустрія гри демонструє популярність ігор та пазлів, пов'язаних із мовою. Вивчення іноземних мов може стати розвагою та цікавою інтелектуальною грою. Це передбачає вивчення граматики, речових прикладів, колокацій, ідіоматичних виражень і так далі. Іншими, всього того, що сприймається як базис при вивченні іноземної мови. Введення ігрового елементу в процес вивчення іноземної мови може, таким чином, надати доступ до цікавих видів завдань, які можуть стати шляхом до мотивації, особливо у відношенні до вивчення самої системи іноземної мови.

Щоб допомогти студентам поширити знання фразових дієслів, викладач надає студентам два списку: один список дієслів, другий прикметників. Спираючись на свою інтуїцію та допомогу словника, студенти співвідносять слова з двох списків, так щоб отримати фразові дієслова. Потім вони створюють речення, використовуючи кожне фразове дієслово. Ця вправа може застосовуватися як груповий вид діяльності, причому, команда переможниця – це команда, яка створила найбільшу кількість правильних речень.

Щоб надати студентам можливість користуватися певними структурами (часові форми, модальні дієслова і таке інше) у межах завдань створення розповіді викладач обирає певний аспект системи мови, що вивчався раніше, або той, що є релевантним з точки зору виконання студентами інших завдань. Студенти працюють в групах, щоб підготувати оповідання, яке повинно містити цільові структури: задану кількість разів або стільки разів, скільки можливо. Один або більше студентів із кожної групи зачитують свої оповідання. Викладач відіграє роль третейського судді, який виправляє вживання цільових структур.

Щоб зосередити увагу студентів на коректному вживанні даної граматичної структури або лексичних одиниць, студенти працюють в групах та готують п'ять речень, чотири із котрих правильні і одне містить помилку. На етапі підготовки викладач переходить від однієї групи студентів до іншої, щоб впевнитись в тому, що правильні речення є дійсно правильними. Кожна група презентує свої п'ять речень, члени інших груп мають дві спроби, щоб визнати речення, яке містить помилку.

Висновки. Проведені дослідження дає підстави стверджувати, що усі ці фактори впливають на значення вивчення іноземної мови та надають викладачу підказку, як вони можуть допомогти пов'язати студентів із процесом вивчення іноземної мови. Сьогодні у зв'язку з глобалізацією життя, все більше людей вивчають іноземні мови. Якщо вони починають вивчати іноземну мову завдяки спонтанній особистій мотивації, задача викладача доволі проста. Якщо вивчення іноземної мови є вимогою освіти, викладачі часто стикаються з проблемою мотивування студентів до навчання. Нами запропоновано шість підходів до мотивації, які можуть стати на допомозі викладачам у вирішенні цієї задачі та відкрити перспективи мотивації. Різні студенти, вірогідно, позитивно відкликаються на різні підходи. Деякі можуть бути мотивовані видами діяльності, які пов'язані з їхніми практичними потребами, інші можуть знайти види діяльності, які допоможуть їм використовувати свою креативність як найкращий мотиватор.

Є студенти, котрі більш широ відкликаються на види діяльності, які фокусуються на контенті. Це є наслідком навчання, сфокусованого на особі, що вивчає іноземну мову. Таким чином, це робить мотивацію більш різноманітною. Методологія мотивації неминуче буде різноманітним та багатограним явищем. З цього приводу не завжди легко зрозуміти у форматі освіти з її предписаними програмами та рекомендованими підручниками, що мотивація є найбільш впливовим чинником вивчення іноземної мови. Ми сподіваємось, що вправи, наведені у цій статті, можуть стати на допомозі викладачам іноземних мов із точки зору досягнення основної задачі викладання: допомогти студентам уявити яким різноманітним та збагачуючим може стати процес вивчення іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Dornyei Z. Motivational strategies in the language classroom / Z. Dornyei. – Cambridge : Cambridge University Press, 2001. – 245 p.
2. Колкер Я. М. Практична методика вивчення іноземних мов / Я. М. Колкер. – М. : ИЦ "Академія", 2000. – 264 с.
3. Пассов Е. І. Ціль навчання іноземної мови на сучасному етапі розвитку суспільства / Е. І. Пассов // Иностранный язык. – 1997. – № 6. – С. 11–12.
4. Тарнопольський О. Б. Методика навчання студентів вищих навчальних закладів письма англійською мовою / О. Б. Тарнопольський, С. П. Кожушко. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 288 с.
5. Covington M. The Will to Learn : a Guide for Motivating Young People / M. Covington. – Cambridge : Cambridge University Press, 1998. – 77 p.
6. Gardner R. & Lambert W. Attitudes and motivation : Second language learning / R. Gardner & W. Lambert. – Newbury House., 1972. – 99 p.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Dornyei Z. Motivational strategies in the language classroom / Z. Dornyei. – Cambridge : Cambridge University Press, 2001. – 245 p.
2. Kolker Ya. M. Praktychna metodyka vyvchennya inozemnykh mov [Practical Methodology of Learning Foreign Languages]. – М. : ИЗ "Akademia", 2000. – 264 s.
3. Passov E. I. Tsili navchannya inozemnykh mov na sychasnomu etapi rozvytku suspilstva [Aims of Teaching Foreign Languages on the Modern Stage of the Society's Development] / E. I. Passov // Inostrannyi yazyku [Foreign Language]. – 1997. – № 6. – S. 11–12.
4. Tarnopolskyi O. B., Kozhushko S. P. Metodyka navchannya studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv pysma angliyskoyu movoyu [Methodology of Teaching Students Writing in the Higher Educational Establishments]. – Vinnytsya : "Nova knyga", 2008. – 288 s.
5. Covington M. The Will to Learn : a Guide for Motivating Young People / M. Covington. – Cambridge : Cambridge University Press, 1998. – 77 p.
6. Gardner R. & Lambert W. Attitudes and motivation : Second language learning / R. Gardner & W. Lambert. – Newbury House., 1972. – 99 p.

Матеріал надійшов до редакції 09.01. 2014 р.

Гуковская Т. Г. Пути к мотивации.

В статье на основе анализа научной литературы и практических исследований рассматриваются пути к мотивации при преподавании и изучении языка. Мотивация считается наиболее влиятельным фактором в практике преподавания иностранного языка. Мотивация должна быть разнообразной, гибкой и ставить студента в центр процесса обучения. Сегодня в связи с глобализацией жизни, все больше людей изучают иностранные языки. Если они начинают изучать иностранный язык благодаря спонтанной личной мотивации, задача преподавателя достаточно проста. Если изучение иностранного языка является требованием образования, преподаватели часто сталкиваются с проблемой мотивации студентов к обучению. Нами предложено шесть подходов к мотивации, которые могут стать полезными преподавателям в решении этой задачи и открыть перспективы мотивации.

Ключевые слова: *мотивация, связь, явление, процесс обучения, стратегия мотивации, прагматизм, спонтанная мотивация, коммуникативность.*

Gukovska T. G. Path to Motivation.

The article investigates levels of motivation of teaching and learning a foreign language on the basis of the scientific literature analysis and the practical research. Thus, motivation is considered the most important factor in teaching and studying a foreign language. Motivation should be diverse, flexible and such as putting a student into the centre of a teaching process. Nowadays more and more people study a foreign language which is connected with the development of globalization. To help students realize their personal role in mastering a foreign language is the teacher's main task and problem. Motivation plays an important role in involving students in studying a foreign language and facilitates the success in studying. Before starting motivating students it is advisable to find out the factors which influence on the importance of studying. Thus, it is necessary to take into account student's interest in culture of the country language of which is being studied, pragmatism, and possibility to develop communicative skills. If the students start learning a foreign language due to some spontaneous personal motivation, the teacher's task is quite simple. But if a person studies a foreign language because it is a curriculum demand, a teacher often faces a problem of students' motivation to study a language. We have proposed six different approaches to motivation to cope with the problem. The article also provides some examples of a foreign language class activities which may be helpful. Methodology of motivation will inevitably be diverse and multiple phenomenon. So, it should be used in a foreign language teaching practice to the advantage of students' success in their future professional and everyday activity.

Key words: *motivation, connection, phenomenon, process of teaching, motivation strategy, pragmatism, spontaneous motivation, communicativeness.*